

Природнича освітня галузь

Юрій ЛІТОШ,

завідувач відділу природничо-математичних дисциплін Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К.Д. Ушинського

Наталія НІКИТЕНКО,

методист відділу природничо-математичних дисциплін Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К.Д. Ушинського

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ УЧНІВ 5-6 КЛАСІВ У ПЕРШОМУ (АДАПТИВНОМУ) ЦИКЛІ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНТЕГРОВАНИХ КУРСІВ ПРИРОДНИЧОЇ ГАЛУЗІ

Одним із викликів реалізації основних засад Нової української школи є оцінювання навчальних досягнень учнів.

Оцінювання результатів навчання учнів 5-6 класу в першому (адаптивному) циклі навчання урегульовано такими документами:

- Закон України «Про повну загальну середню освіту» (стаття 17).
- Інструкція з ведення класного журналу 5-11 (12) класів загальноосвітніх навчальних закладів, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 03.06.2008 № 496.
- Порядок переведення учнів (вихованців) закладу загальної середньої освіти до наступного класу, затверджений наказом Міністерства освіти і науки України 14.07.2015 №762 (у редакції наказів Міністерства освіти і науки України № 621 від 08.05.2019, № 268 від 01.03.2021), зареєстрований у Міністерстві юстиції України 30.07.2015 за №924/27369.
- Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6-х класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 01.04.2022 № 289 (чинні для 5 класів).
- Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році (лист МОН від 19.08.2022 № 1/9530–22).
- Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 423 від 10.05.2011 «Про затвердження єдиних зразків обов'язкової ділової документації у загальноосвітніх навчальних закладах усіх типів і форм власності».
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 09.01.2019 № 17 «Про затвердження Порядку проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти».
- Методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 13.07.2021 № 813.

Відповідно до Закону України «Про повну загальну середню освіту» (стаття 17), кожен учень має право на справедливе, неупереджене, об'єктивне, незалежне, недискримінаційне та добросовісне оцінювання результатів його навчання незалежно від виду та форми здобуття ним освіти.

Оцінювання результатів навчання учнів має бути зорієнтованим на сформовані ключові компетентності та наскрізні вміння згідно з вимогами Державного стандарту.

Основними видами оцінювання результатів навчання учнів є формувальне, поточне, підсумкове (тематичне, семестрове, річне) оцінювання.

Формувальне, поточне та підсумкове оцінювання результатів навчання учнів на предмет їх відповідності вимогам навчальної програми, вибір форм, змісту та способу оцінювання здійснюють педагогічні працівники закладу освіти.

За вибором закладу освіти оцінювання може здійснюватися за власною шкалою оцінювання результатів навчання учнів або за системою оцінювання, визначеною законодавством.

У разі запровадження закладом освіти власної шкали оцінювання результатів навчання учнів ним мають бути визначені правила переведення до системи оцінювання, визначеної законодавством.

Річне оцінювання здійснюється за системою оцінювання, визначеною законодавством, а результати такого оцінювання відображаються у свідоцтві досягнень, що видається учневі щороку в разі переведення його на наступний рік навчання.

На основі формувального оцінювання – цілеспрямованого неперервного процесу спостереження за навчанням учнів, установлюють навчальний прогрес учня / учениці у певний момент освітнього процесу за групами результатів.

Формувальне оцінювання дозволить отримувати інформацію щодо навчальних досягнень учнів не лише вчителю, а й кожному учневі / учениці на різних етапах вивчення інтегрованого курсу. Ця інформація необхідна учням для усвідомлення власного просування в навчанні, а вчителю – для визначення рівня складності завдань і коригування освітнього процесу з урахуванням можливостей і потреб учнівства.

Формувальне оцінювання слугує для визначення динаміки розвитку окремого учня / учениці і класу загалом та адаптування навчального процесу до потреб учнів / учениць. Тому результати такого оцінювання не сумуються, не накопичуються, за ними не обчислюється середнє арифметичне.

ГРУПИ ОБОВ'ЯЗКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

			
Дослідження природи	Робота з інформацією	Формування наукового світогляду. Забезпечення сталого розвитку суспільства	Формування наукового мислення. Розв'язання проблем
Пізнання світу природи засобами наукового дослідження	Пошук, опрацювання, систематизація представлення інформації природничого змісту	Усвідомлення закономірностей природи, ролі природничих наук і техніки в житті людини; відповідальна поведінка для забезпечення сталого розвитку суспільства	Розвиток наукового мислення, набуття досвіду розв'язання проблем природничого змісту (індивідуально та у співпраці)

Основною ланкою в системі контролю в закладах загальної середньої освіти є поточне оцінювання (не поурочне), що проводиться систематично з метою встановлення рівнів опанування навчального матеріалу, здійснення коригування щодо застосовуваних технологій навчання.

Основна функція поточного контролю – навчальна. Елементи поточного оцінювання (запитання, завдання, задачі, тести тощо) спрямовані на закріплення вивченого

матеріалу й повторення пройденого, тому індивідуальні форми доцільно поєднувати із фронтальною роботою класу.

Важливо під час поточного оцінювання звертати увагу на важливість урахування мотиваційно-стимулюючої функції.

Підсумкове оцінювання може бути тематичне, семестрове, річне.

У процесі здійснення підсумкового оцінювання необхідно використовувати завдання для визначення рівня досягнень за кожною групою обов'язкових результатів.

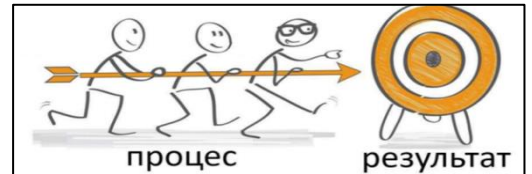
Тематичне оцінювання пропонується здійснювати на основі поточного оцінювання із урахуванням проведених діагностичних (контрольних) робіт.

Під час виставлення тематичного бала результати перевірки робочих зошитів, як правило, не враховуються.

Фіксація записів тематичного оцінювання проводиться в окремій колонці класного журналу без зазначення дати.

Діагностичні (контрольні) роботи слід проводити з використанням різнорівневих завдань. Це мають бути завдання:

- на впізнавання навчального змісту, його відтворення по пам'яті чи за наданим зразком;
- завдання на застосування знань або способів дій у типових ситуаціях;
- завдання на відтворення відомого шляху міркування або застосування засвоєного способу дії у ситуації, яка дещо відрізняється від типової;
- завдання на творче застосування навчального досвіду в ситуаціях, наближених до життєвого контексту, для виконання яких потрібно самостійно відшукати шлях розв'язання проблеми, дібрати доступну інформацію і пристосувати її до наданої умови, поєднати й доцільно використати елементи знання чи вміння з інших тем, оцінити об'єкт чи явище.

Семестровий контроль проводиться з метою перевірки рівня засвоєння навчального матеріалу в обсязі навчальних тем, розділів, вивчених упродовж семестру, і підтвердження результатів поточних оцінок, отриманих учнями.

Завдання для проведення семестрового контролю складаються на основі програми, охоплюють найбільш актуальні розділи й теми вивченого матеріалу, розробляються вчителем з урахуванням рівня навченості учнів, що дає змогу реалізувати диференційований підхід до навчання.

Семестровий контроль може бути комплексним, проводиться у формі тестування тощо.

Програмами інтегрованих курсів природничої галузі в 5-6 класах проведення семестрової контрольної роботи не передбачено.

Оцінка за семестр ставиться за результатами тематичного оцінювання та контролю груп загальних результатів. Під час виставлення семестрової оцінки має враховуватися динаміка особистих навчальних досягнень учнів з інтегрованого курсу протягом семестру.

Фіксація записів тематичного, семестрового та річного оцінювання проводиться на сторінці класного журналу в окремій колонці без зазначення дати.

Річне оцінювання здійснюється на підставі загальної оцінки результатів навчання за I та II семестри або скоригованих семестрових оцінок. Річна оцінка не обов'язково є середнім арифметичним від оцінок за I та II семестри. При виставленні річної оцінки мають враховуватися динаміка особистих навчальних досягнень учнів з предмета протягом року, рівень узагальнення й уміння застосовувати набуті протягом року навички.

Річне оцінювання здійснюється за системою оцінювання, визначеною законодавством, а результати відображаються у Свідоцтві досягнень, що видається учневі щороку.

Програмами інтегрованих курсів природничої галузі окремої річної контрольної роботи не передбачено.

Якщо рівень результатів навчання школяра неможливо визначити, у класному журналі та Свідоцтві досягнень робиться запис «не атестований(а) (н/а)».

Відповідно до чинних нормативних актів семестрова і річна оцінки можуть підлягати коригуванню.

Коригування семестрової оцінки проводиться згідно з пунктом 3.2. Інструкції з ведення класного журналу 5-11 (12)-х класів загальноосвітніх навчальних закладів, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 03.06.2008 № 496 (зі змінами).

Коригування річної оцінки проводиться згідно з пунктами 9-10 Порядку переведення учнів (вихованців) закладу загальної середньої освіти до наступного класу, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України 14.07.2015 № 762 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 08 травня 2019 року № 621), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30.07.2015 за № 924/27369.

За рішенням педагогічної ради закладу освіти оцінювання може здійснюватися за системою, визначеною законодавством, або за власною шкалою. В останньому випадку для заповнення Свідоцтва досягнень школа має визначити правила переведення загальної оцінки результатів навчання семестрового та річного оцінювання до системи, визначеної законодавством (12-бальна шкала).

Наприклад, заклад освіти за рішенням педагогічної ради може обрати траєкторію оцінювання:

1) у I семестрі оцінювати учнів за рівневою шкалою (Високий, Достатній, Середній, Початковий рівень досягнень), у II семестрі – бальну шкалу оцінювання (від 1 до 12 балів);

2) у I і II семестрі оцінювати за бальною шкалою оцінювання (від 1 до 12 балів);

3) може визначити адаптаційний період, упродовж якого не здійснюється поточне та/або тематичне оцінювання.

Свідоцтво навчальних досягнень учня – це документ, що відображає результати навчальних досягнень здобувача освіти із переліку предметів та інтегрованих курсів, визначених освітньою програмою закладу освіти.

Додаток 1

до методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти

СВІДОЦТВО ДОСЯГНЕНЬ

учня / учениці _____ класу

_____ навчальний рік

Характеристика навчальної діяльності*	Стан сформованості (сформовано/формується)
виявляє інтерес до навчання	
виявляє розуміння прочитаного	
висловлює власну думку	
критично та системно мислить	
логічно обгрунтовує власну позицію	
діє творчо	
виявляє ініціативу в процесі навчання	
конструктивно керує емоціями	
оцінює ризики	
самостійно приймає рішення	
розв'язує проблеми	
співпрацює з іншими	

На лицьовому боці Свідоцтва вказується назва закладу освіти, клас навчання, прізвище та ім'я учня, рік навчання та таблиця, яка складається з двох стовпців.

«Характеристика навчальної діяльності», ця колонка у Свідоцтві відображає перелік наскрізних умінь школярів, визначених Держстандартом.

«Стан сформованості» – заповнення цієї колонки здійснюється по завершенню кожного навчального року або в разі зміни здобувачем освіти закладу освіти шляхом виставлення позначки «сформовано / формується». Вона заповнюється класним керівником за результатами спостережень, проведених спільно з іншими вчителями-предметниками впродовж року за планом, визначеним закладом освіти.

На зворотному боці Свідоцтва заповнюється таблиця «Характеристика результатів навчання» з декількома стовпцями:

У стовпцях зазначаються: навчальні предмети / інтегровані курси, визначені затвердженою освітньою програмою закладу та результати навчання за кожним навчальним предметом.

У процесі викладання інтегрованих курсів природничої галузі оцінюються три групи результатів навчання:

- 1 група - проведення досліджень природи;
- 2 група - опрацювання та використання інформації;
- 3 група - усвідомлення закономірностей природи.

У разі виставлення загальної підсумкової оцінки за кожною групою результатів, слід використовувати окремий рядок.

Колонка результатів навчання заповнюється, з урахуванням фіксованих у класних журналах результатів досягнень учнів, у кінці I та II семестру з урахуванням оцінок, зафіксованих у класних журналах, шляхом виставлення відповідних балів або перших літер, що відповідають назві рівня досягнень.

«В» – високий (10-12 балів). Бальна шкала оцінювання відповідає таким орієнтовним критеріям оцінювання результатів навчання учнів:

- 12 балів – наявність та усвідомлене використання системних і міцних знань у стандартних та нестандартних ситуаціях; самостійний аналіз, оцінка, узагальнення опанованого матеріалу та користування джерелами інформації, прийняття обґрунтованих рішень;
- 11 балів – наявність та аргументоване використання гнучких знань у різних ситуаціях, пошук та аналіз інформації, постановка та розв'язування проблем;
- 10 балів – наявність та використання повних і глибоких знань у практичній діяльності, формулювання висновків та узагальнень.

«Д» – достатній (7-9 балів). Бальна шкала оцінювання відповідає таким орієнтовним критеріям оцінювання результатів навчання учнів:

- 9 балів – добре володіння вивченим матеріалом, застосування знань у стандартних ситуаціях, аналіз і систематизація інформації, використання загальновідомих доказів із самостійною і правильною аргументацією;
- 8 балів – наявність достатніх знань, застосування вивченого матеріалу в стандартних ситуаціях, намагання аналізувати та встановлювати найсуттєвіші зв'язки та залежність між явищами та фактами, формулювання висновків, надання логічних відповідей, які мають неточності;
- 7 балів – правильне відтворення навчального матеріалу, знання основоположних теорій і фактів, наведення окремих власних прикладів на підтвердження певних думок, частковий контроль власних навчальних дій.

«С» – середній (відповідає 4-6 балам). Бальна шкала оцінювання відповідає таким орієнтовним критеріям оцінювання результатів навчання учнів:

- 6 балів – виявлення знань й розумінь основних положень навчального матеріалу, надання правильних, але недостатньо осмислених відповідей, застосування знань у процесі виконання завдань за зразком.

- 5 балів – відтворення основного навчального матеріалу, визначення понять чи формулювання правил із помилками та неточностями;

- 4 бали – відтворення основного навчального матеріалу за допомогою вчителя, повторення за зразком певної операції чи дії.

«Н» – низький (відповідає 1-3 балам). Бальна шкала оцінювання відповідає таким орієнтовним критеріям оцінювання результатів навчання учнів:

- 3 бали – відтворення частини навчального матеріалу, виконання елементарних завдань за допомогою вчителя;

- 2 бали – відтворення незначної частини навчального матеріалу, наявність нечітких уявлень про об'єкт вивчення;

- 1 бал – розрізнення об'єктів вивчення.

При оцінюванні рівня сформованості предметних компетентностей учнів з особливими освітніми потребами вилучають ті складові (знання, вміння, види діяльності та інше), опанування якими є утрудненим або неможливим для учня з огляду на труднощі функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я.

Оцінювання має бути зорієнтованим на очікувані групи результатів навчання, передбачені навчальною програмою з відповідного предмета / інтегрованого курсу.

Критерії оцінювання за предметами / інтегрованими курсами або освітніми галузями розробляються відповідно до загальних критеріїв оцінювання з урахуванням характеристик груп загальних результатів відповідної галузі.

ДОДАТКИ

Приклад заповнення лівої сторінки журналу за умови, що заклад освіти І семестр визначив як адаптаційний період для учнів і не оцінює навчальні досягнення здобувачів освіти протягом семестру

№	Дата проведення/ III учня/учениці	10/09	23/09	Тематична	10/11	15/11	Зощит	Тематична	15/12	18/12	24/12	Тематична	1	2	3	4	I семестр	Скоригована
1.	III учня/учениці		н						н				Д	Д	Д	Д	8	
2.	III учня/учениці					н					н		В	В	Д	Д	10	

Приклад заповнення лівої сторінки журналу за умови, що заклад визначив протягом І семестру проводити рівневе оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти

№	Дата проведення/ III учня/учениці	10/09	23/09	Тематична	10/11	15/11	Тематична	15/12	18/12	24/12	Тематична	1	2	3	I семестр	Скоригована
1.	III учня/учениці	н	С	Д	С	В	Д	н	Д		Д	Д	Д	Д	9	
2.	III учня/учениці	н	В	В	В	н	В		Д	н	Д	В	В	Д	10	

Приклад заповнення лівої сторінки журналу за умови, що заклад освіти перші два місяці визначив як адаптаційний період для учнів і оцінює навчальні досягнення здобувачів освіти рівнево, а далі, протягом семестру, – проводить бальне оцінювання

№	Дата проведення/ III учня/учениці	10/ 09	23/ 09	11/ 10	Тематична	10/ 11	15/ 11	Зошит	Тематична	15/ 12	18/ 12	24/ 12	Тематична	1	2	3	I семестр	Скоригована
1.	III учня/учениці	В			В	7	11	10	9	12	9	10	11	10	10	8	10	
2.	III учня/учениці		Д		Д	10	7	9	8	9	9		9	7	8	7	8	9

Приклад заповнення лівої сторінки журналу за умови, що заклад освіти перші два місяці визначив як адаптаційний період, під час якого не оцінює навчальні досягнення здобувачів освіти, а далі, протягом I семестру, – проводить бальне оцінювання

№	Дата проведення/ III учня/учениці	10/ 09	23/ 09	11/ 10	Тематична	10/ 11	15/ 11	Зошит	Тематична	15/ 12	18/ 12	24/ 12	Тематична	1	2	3	I семестр	Скоригована
1.	III учня/учениці	н				7	11	10	9	12	9	10	11	10	10	8	10	
2.	III учня/учениці		н			10	7	9	8	9	9		9	7	8	7	8	9

Приклад заповнення лівої сторінки журналу обліку навчальних досягнень здобувачів освіти у II семестрі за бальною системою

№	Дата проведення/ III учня/учениці	12/ 01	15/ 01	10/ 02	23/ 02	Тематична	10/ 03	15/ 03	Зошит	Тематична	15/ 04	24/ 05	26/ 05	Тематична	1	2	3	II семестр	Скоригована	Річна	Скоригована
1.	III учня/учениці		8		6	7	6	8	8	8	10	9	6	8	10	9	8	9		8	
2.	III учня/учениці	н		6	9	8	9		10	9	9		10	10	7	8	7	8	9	9	

Приклад заповнення правої сторінки паперового журналу, що відведена для інтегрованого курсу природничої освітньої галузі

26	01 12	Повітряна оболонка Землі. Моделювання рухів повітря	Опрацювати § 17. Зробити модель «Рухи повітря»
31	20 12	Стихійні лиха. Моделювання поведінки в ситуаціях виникнення пожежі, природних загроз (під час сильного вітру, повені, грози)	Опрацювати § 22 С.156 № 1-5, скласти алгоритм дій*
432	22 12	Презентації навчальних проєктів	Скласти по три відкритих питання на тему проєкту
33	27 12	Узагальнення щодо будови Землі	Повторити § 15-21. Заповнити картку самооцінювання С. 137
34	29 12	Контрольна робота (або діагностична робота) з теми «Дізнаємося про Землю і Всесвіт»	–
–	ПРО 1	Проводить дослідження природи	–
–	ПРО 2	Опрацьовує та використовує інформацію	–
–	ПРО 3	Усвідомлює закономірності природи	–

**Діагностична робота з інтегрованого курсу
«ПІЗНАЄМО ПРИРОДУ»**

Блінова Ольга Петрівна,
вчитель Ніжинської гімназії № 10
Ніжинської міської ради Чернігівської області

I варіант

1. Природа – це:

а) все, що нас оточує; б) знання людини про природу; в) все, що оточує людину і виникло без її втручання.

2. Укажіть науку, що вивчає речовини та їх перетворення:

а) фізика; б) хімія; в) екологія.

3. До механічних явищ відноситься:

а) співає птах; б) летить літак; в) горить багаття.

4. Оберіть біологічне явище з перелічених:

а) зміна кольору хутра в зайця; б) поява іржі; в) жовтіє листя; г) летить метелик.

5. Скисання молока належить до ... явищ.

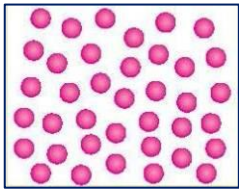
а) біологічних; б) хімічних; в) фізичних.

6. За звичайних умов не здатні зберігати ні форму, ні об'єм:

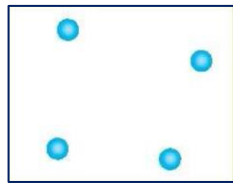
а) рідкі тіла; б) газуваті тіла; в) тверді тіла; г) правильної відповіді не має.

7. Визначте, на якому малюнку зображена тверда речовина:

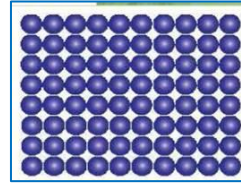
а)

б)

в)

8. Спів пташки - це ... явище.

а) теплове; б) електричне; в) звукове.

9. Повітря — це:

а) природна чиста речовина; б) природна суміш газів; в) штучна суміш газів.

10. Який процес зображено на малюнку:

- а) утворення туману;
б) випаровування;
в) колообіг води в природі;
г) утворення дощу.

11. Виберіть три ознаки, які є характерними для

ядра:

- а) найбільша частина Землі;
б) центральна частина земної кулі;
в) знаходяться гірські породи та мінерали;
г) складається з двох частин: внутрішньої і зовнішньої;
д) верхній в'язкий шар мантії;
е) температура досягає 2500 градусів;
є) температура досягає 5000 градусів.

12. У якому із шарів атмосфери живе людина? Поміркуйте, яке значення має атмосфера в природі та житті людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту».
2. Інструкція з ведення класного журналу 5-11 (12) класів загальноосвітніх навчальних закладів, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 03.06.2008 № 496.
3. Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році (лист МОН від 19.08.2022 № 1/9530–22).
4. Методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 13.07.2021 № 813.
5. Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6-х класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 01.04.2022 № 289.
6. Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 423 від 10.05.2011 «Про затвердження єдиних зразків обов'язкової ділової документації у загальноосвітніх навчальних закладах усіх типів і форм власності».
7. Наказ Міністерства освіти і науки України від 09.01.2019 № 17 «Про затвердження Порядку проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти».
8. Порядок переведення учнів (вихованців) закладу загальної середньої освіти до наступного класу, затверджений наказом Міністерства освіти і науки України 14.07.2015 №762 (у редакції наказів Міністерства освіти і науки України № 621 від 08.05.2019, № 268 від 01.03.2021), зареєстрований у Міністерстві юстиції України 30.07.2015 за № 924/27369.
9. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти: Постанова КМУ від 30.09.2020 № 898.